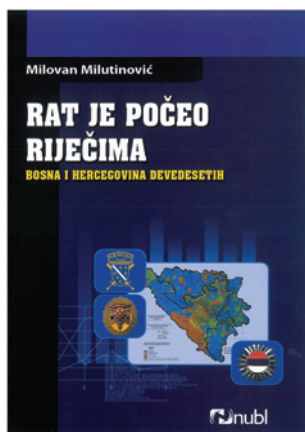

JEDNA OTROVNA RIJEČ UBIJA VIŠE NEGO STOTINE PUŠAKA

Prikaz monografije Milovana Milutinovića
„Rat je počeo riječima – Bosna i Hercegovina devedesetih“

Besim Spahić

Univerzitet Sarajevo, Fakultet političkih nauka

Rat je počeo riječima – Bosna i Hercegovina devedesetih, Milovan Milutinović, Nezavisni univerzitet Banja Luka, Banja Luka, 2010, 495 str.

Kineska izreka u naslovu monografije Kpandan je takođe kineskoj izreci da „jedna slika govori više nego hiljadu riječi. Ove mudrosti upravo su izuzetan šlagvort za predstavljanje veoma vrijedne (na skoro petsto strana napisane i sa oko trista relevantnih bibliografskih jedinica potkrijepljene) Milutinovićeve monografije – knjige, koja sa stanovišta BiH stvarnosti i multikompleksnosti nije dnevno politička, već nauč-

na valorizacija rata (sa tri međusobno zaraćene strane u BiH devedesetih godina). Uz neke radove pisca ovih redaka (prije, u toku i poslije rata), te još nekolicine autora (prof. dr Šemse Tucakovića (2013): Ratna komunikologija), ova naučna monografija zasigurno je najkompletnija i najobjektivnija, i predstavlja najsveobuhvatniji naučno-praktični aspekt značaja propagande, kao bazičnog oruđa i oružja u pripremi, u podsticanju i u *post* racionalizaciji svakog, pa i posljednjeg rata u BiH.

Kao što i svete knjige kažu, najprije je bila riječ, a svaka riječ ima svoje značenje u kontekstu lingvističkog, antropološkog, sociopsihološkog, religijskog i političkog diskursa. Iako bi riječ po „božanskoj“ svetosti trebala biti izraz istine, ona u različitim rečeničnim i sintaksičkim kontekstima ima i jednu dinamičnu, animirajuću dimenziju, posebno u vidu propagandnih slogana (Sluagh-hairm ratni poklič iz keltskog jezika), primjenjivanih kroz cijelu povijest čovječanstva i u ekonomskoj (reklamnoj) i u političkoj (agitatorskoj) sferi podjednako. Kada je riječ o ratu kao produžetku postizanja političkih, ekonomskih, religijskih i kulturnih ciljeva, onda o objektivnom i istinitom novinarstvu ili izvještavanju niti jedne zaraćene strane ne može biti riječi. Tu je svaka komunikacijska djelatnost isključivo huškačka (prije rata) i animirajuća (tokom rata) propaganda. No, i poslije rata riječ je o propagandnim racionalizacijama „svojih“ uspjeha, neuspjeha, te uglavnom herojskih i opravdanih i neopravdanih (zlo)djela.

Milutinović nam u ovoj knjizi, nakon definisanja pojmova političke i ratne propagande i propagandnih poruka u funkciji rata (I i II poglavlje), daje tzv. situacijsku analizu

stanja u BiH pred rat (III poglavlje), dok u slijedećim poglavljima lucidno i analitički konsekventno nudi obradu muslimanske, potom hrvatske i na kraju srpske ratne propagande u BiH prije i u toku rata 1992–1995. To i jeste ono što je najvrijednije u ovoj knjizi, iz koje svaka strana (aktivni oficiri i vojnici, kao i pripadnici „svoga naroda“) može sagledati koliko su bili žrtve i svoje i tuđe propagande i koliko je takva ratna propaganda (raznim insinucijama, dezinformacijama, preuveličavanjima, zastrašivanjima, satanizacijom druge dvije strane itd.) uticala da su se multilateralni zločini argumentirali i po nekoliko puta. Jer (propagandom posijani ili kao prirođeni instinkt), strah od drugoga bez kojeg rat ne može proći „ima velike oči“, a izbezumljenog i izmanipulisanog čovjeka/vojnika može natjerati i na najgora zlodjela, slijedeći logiku politikom definisanih ciljeva rata. Dakle, svaka strana u ratu ima zacrtane svoje ratne ciljeve i slijedi samo logiku intencije. A davno Makijaveli (vadeći stihove iz svetih knjiga) definiše krilaticu da „cilj opravdava sredstvo“.

Izlazeći iz okvira kod nas stoljetnih religijskih, a identificiranih sa nacionalnim ciljevima tri naroda, stvar moramo objektivizirati činjenicom da se cijela povijest ljudskog roda milenijima odvijala kroz ratove, osvajanja, pokrštavanja, islamiziranja, te kroz progone ove ili one religijske sekte (Hugenoti u Francuskoj, Husisti u Češkoj, Muslimani u Mađarskoj, Kurdi u Turskoj, itd., sve do otimanja zemlje Indijancima u USA i Kanadi, te Aboridžinima u Australiji). I danas se u islamskom svijetu, uz strašnu propagandnu mašineriju, ubijaju šiiti i suniti, te druge šizme, baš kao i kršćani – katolici i protestanti u srednjem vijeku ili do danas u Irskoj.

Izvršna Milutinovićeve knjiga nam pokazuje da bi i kreator i vođa Hitlerove propagandne mašinerije – Gebels mogao pozaviditi na konceptima propagande sve tri zaraćene strane u BiH, podstrekivane i podržane iz Beograda, Zagreba, Rijada/Teherana, Londona, Vašingtona itd. Sve tri strane pale su u psihologističnu zamku psihologije mase i doktrina vjersko-nacionalnog mesijanstva i stare latinske „Cuius religia, eius terra“ (Čija religija, njegova zemlja), kao i teorija etničkog čišćenja/pregrupisanja, što se definisalo kao „humano preseljenje naroda“. Inat križevi, krstovi i posebno (nikad do sada u BiH veće) džamije i mesdžidi potvrđuju to „zapišavanje“ čistih vjersko-etničkih teritorija od strane svih u Bosni i Hercegovini.

Ako tome dodamo poruke one druge kineske izreke, onda su i slike *in vivo* i fiksne fotografije užasa ratnih stradanja „svih na tuđem teritoriju“ bile samo katalizator i dopuna potpunoj sinestetičkoj (višečulnoj) percepciji otrovnih jezičkih poruka, koje ne jenjavaju ni danas kao slogani i insignije na domaćim i međunarodnim utakmicama ili drugim sportskim, estradnim ili kulturnim spektaklima i događajima.

Izvršni autor na kraju nam daje i pregled svjetske propagande, koja ovisno od opredjeljenosti ili pristrasnosti satanizira ili bodri/podržava jedan od tri naroda (tri vojske, tri zaraćene strane). Zato, za razliku od gledanja samo svojih „jada“ ili „uspjeha“ u ratu, svako ko se bavi politikom, kao i obični građanin, trebalo bi da pročita ovu knjigu i uvidi da treba dobro razvijati tzv. „refleks prepoznavanja“ otrovnih riječi u skoro dvadesetogodišnjem postratnom periodu u kojem niko nije ni pobijedio niti ostvario svoje ciljeve zacrtane devedesetih (a i prije). A naši vajni zaštitnici vitalnih nacionalnih interesa itekako do danas njeguju neistrošene ratne termine i slike stradanja, kako bi upotpunile one dvije kineske izreke i na strahu u miru držali svoja potčinjena stada na svojim tzv. nacio-vjerskim teritorijima.

Ova monografija, bez obzira na to što će se pojaviti različiti tumači i čitači, predstavlja vrijedno naučno djelo iz kojeg treba crpjeti dragocjene zaključke. Autor u tom pogledu zaslužuje respekt, jer monografija, i pored naznačenog, osim što doprinosi spoznaji sfere propagandnog rata – ratne propagande i smanjenja kognitivnog deficita u ovoj oblasti, predstavlja vrlo značajno istraživanje ovog fenomena, koje bi trebalo podstaći dalja izučavanja propagande tokom sukoba u Bosni i Hercegovini. Ona će, kao jedna među prvima svoje vrste, vjerovatno poslužiti kao referentni oslonac, bilo u pozitivnim, negativnim ili drugim merilima za dalja istraživanja. U svakom slučaju, monografija „Rat je počeo riječima – Bosna i Hercegovina devedesetih” dr Milovana Milutinovića, zaslužuje svu pažnju, jer predstavlja značajno naučno djelo, koje razjašnjava, kod nas nedovoljno istraživani, fenomen propagande, a posebno ratne propagande.